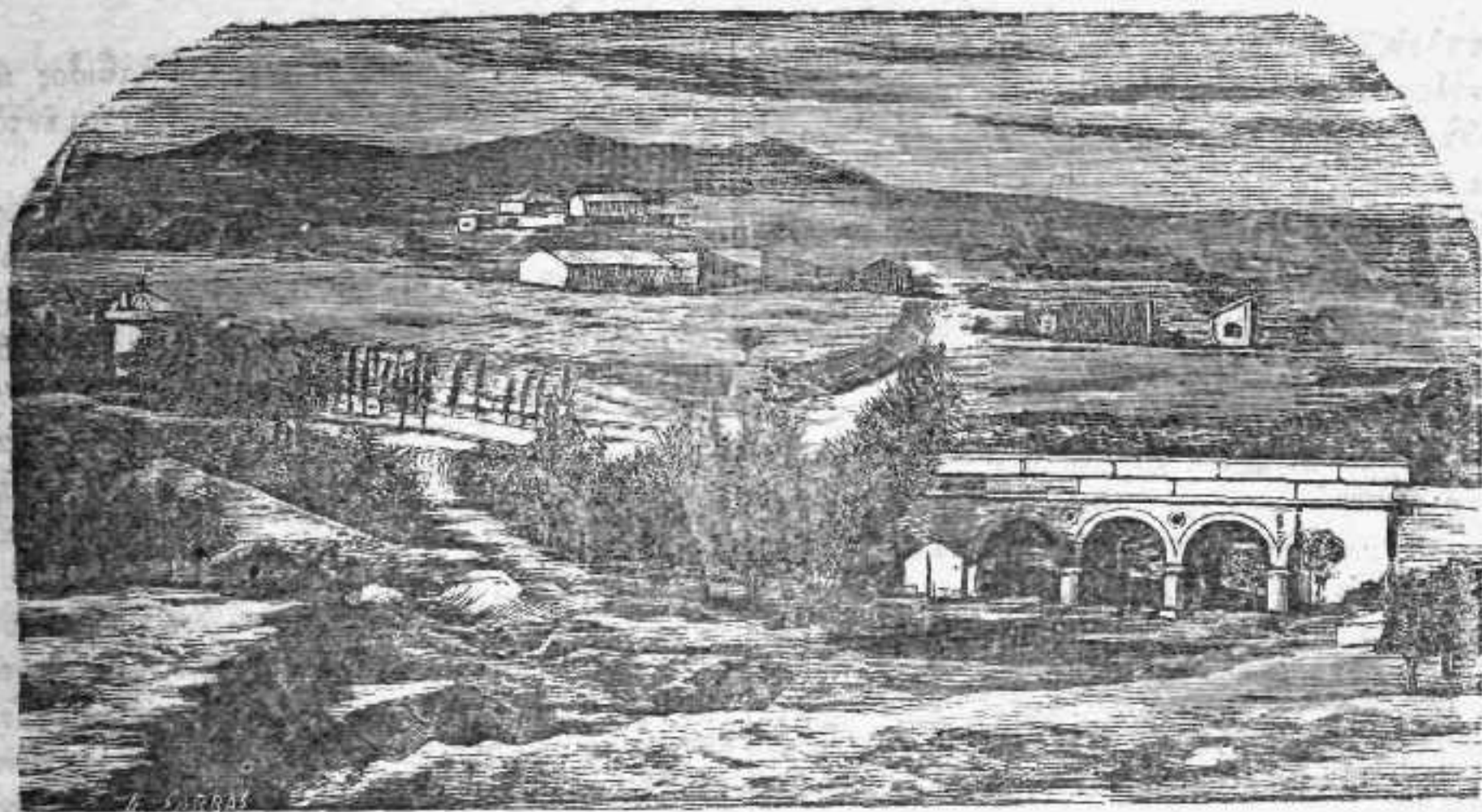

ΕΤΟΣ Δ'.

Ἐν ΑΘΗΝΑΙΣ, 30 Ἰουνίου 1871.

ΦΥΛΛ. Δ'.

ΠΕΡΙ ΦΡΕΝΟΠΑΘΕΙΩΝ.

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΝ ΤΩ ΦΙΛ. ΣΥΛΛΟΓῳ

ΒΥΡΩΝΙ

ΓΠΟ

ΠΟΛ. ΙΩ. ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ

Ἐταῖροι,

Ἀρχαῖοι τέκτονες τοῦ προσφιλοῦς τούτου τῶν ἐννέα κορῶν ἐνδιαστήματος, ἀπὸ τινος χρόνου διὰ τὰς ἐπισκηψάσας ἡμῖν οἰκείας συμφορὰς, αἵτινες ὡς ἀπὸ μοιραίας ἐπιδρομῆς καταμαστιζοῦσι τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἀπαγχόντες τοῦ ἔργου, σήμερον ἀπαλγῆσαντες ἐκτεινομεν τὴν ἀπρακτοῦσαν καὶ ἡσυχάζουσιν ἤδη χεῖρα ἵνα μετὰ τῶν νέων ἐργατῶν, οὓς ἀσμένως ἐνταῦθα καθημένους βλέπομεν καὶ προθύμως ἐργαζομένους ἀκούομεν, καὶ ἀρχαίων, οἵτινες οὐδαμῶς τῶν νέων ὑστεροί εἰσι, οὐδὲ τῆς παλαιᾶς αὐτῶν προθυμίας ἐπελάθοντο, ἐκτεινομεν τὴν χεῖρα ἵνα καὶ ἂν δὲν δυνηθῶμεν νὰ διατελῶμεν ἐργαζόμενοι καὶ ἐπισκευάζοντες τὸ πολύσειστον τοῦτο οἰκοδόμημα, τὸ πολλὰς ἤδη ἐκ προτέρων σεισμῶν σχισμὰς καὶ βλάβας φέρον, μετακομίσωμεν τοῦλάχιστον λίθους, οἵτινες ἴσως

χρησιμεύσωσιν ἵνα γωνίαν τινὰ βεβλαμμένην τοῦ οἰκοδομήματος ἐπανορθώσωσι. Καὶ ἰδοὺ φέρομεν ὑμῖν σήμερον λίθους τινὰς οὓς κατὰ τὸ βαρὺ τῆς θλίψεως διάστημα πρὸς ψυχαγωγίαν εἰργάσθημεν καὶ ἀπὸ τοῦς ὁποίους θὰ ἀφῆσωμεν ἕκαστον νὰ ἐκλέξη τὸν συμβιβάζομενον πρὸς τὴν τεκτονικὴν τοῦ βίου, τῆς διανοίας καὶ πεποιθήσεώς του.

Πρόκειται περὶ φρενοπαθειῶν.

Ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τοῦτο τὸ θέμα ἐπροτιμήσαμεν, οὐχὶ τόσον διότι εἴμεθα θεράποντες τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὅσον ἐπειδὴ τὸ ζήτημα εἶναι γενικώτατον, τοῖς πᾶσι προσιτὸν, ἅμα δὲ καὶ τὴν περιέργειαν τοῦ φιλομαθοῦς κινοῦν. Ποσάκις βαδίζοντες δὲν ἀπέσχετε τὸν πόδα, ἵνα ἴδῃτε δυστυχῆ τινὰ παράφρονα, ποσάκις δὲν ἐβασανίσατε τὴν διάνοιάν σας, καὶ ἡ ἀκέρεστος περιέργεια δὲν κατέσχευεν ὑμᾶς ζητοῦσα λόγον διατί οὗτος μὲν εἶναι μελαγχολικὸς, σκεπτικὸς καὶ πάντα τὰ περὶ αὐτὸν περιφρονεῖ· ἐκεῖνος δὲ μετὰ ἀνεκλαλήτου σπουδαιότητος καταγίνεται εἰς τὸ νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς λίθους ἀπὸ τὴν ὁδόν, ὁ δ' ἄλλος ὀρχεῖται, ἄλλεται, προσκρούει εἰς πᾶν τὸ πρὸ αὐτοῦ, καὶ τρίτος οἰανδῆποτε καὶ ἂν ἀρχίσῃ ὁμιλίαν πάντοτε ἡ διάνοιά του καταντᾷ εἰς ὠρισμένον κύκλον ἰδέων; Τούτων τὴν λύσιν φέρομεν.

Θὰ προσπαθήσωμεν δὲ ὅσον τὸ δυνατόν νὰ

ἀπαλλάξωμεν τὴν διατριβὴν παντὸς καθαροῦ
ιατρικοῦ ζητήματος, ἅτε δυσλήπτου τοῖς πλεί-
στοις ἐξ ὑμῶν διὰ τὸ μὴ μετέχειν αὐτῆς, καὶ
θὰ ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα ὑπὸ καθαρῶς φιλο-
σοφικῇ ἐποψίᾳ, καὶ πρῶτον πάντων θὰ προ-
τάξωμεν τινα προεισαγωγικῶς περὶ ψυχῆς. Μὴ
ἐκπλαγῇ δέ τις διὰ τοῦτο καὶ παρεκτρεπομέ-
νους ἡμᾶς τοῦ κυρίου θέματος ὑπολάβῃ, διότι
ὡς ὁ ἔμπορος χρεῖαν ἔχει τοῦ πήχεως, ἵνα κατα-
μετρήσῃ τὰ ὑφάσματα, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἵνα
κατανοήσωμεν τὰς φρενοπαθείας, τοῦτέστι τὴν
παρεκτροπὴν τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν,
πρέπει πρῶτον νὰ ἐξετάσωμεν τί ἐστὶ ψυχὴ.
Καὶ ἔτι ἂν ὑπάρχῃ ψυχὴ ἢ οὐ, ἐπειδὴ εἰσὶ τινες,
οἱ καὶ τοῦτο διεφιλονείκησαν· εἴτα δὲ θὰ ἐξε-
τάσωμεν τὰς νοσηρὰς τῆς ψυχῆς καταστάσεις
τουτέστι τὰς φρενοπαθείας, ὅπερ καὶ τὸ κύριον
ἡμῶν θέμα.

Ἀρχόμεθα λοιπὸν ἀπὸ τοῦ πρώτου μέρους.

Τί ἐστὶ ψυχὴ; Πρὸς ἐρευνήσιν τοῦ θέματος
τούτου θὰ διαιρέσωμεν εἰς δύο ἐποχὰς τὸ ζή-
τημα. Καὶ ἡ μὲν πρώτη περιλαμβάνει τὸ χρο-
νικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς πλάσεως τοῦ ἀνθρώπου
μέχρι τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ἡ δὲ δευτέρα
ἀπὸ Χρ. καὶ ἐντεῦθεν. Παρακολουθήσαντες τὸ
ἀνθρώπινον γένος ὀλίγας μετὰ τὴν πλάσιν του
γενεάς, ὅτε πλέον συνελθὼν ἀπετέλεσε κοινότη-
τας, θέλομεν εὑρεῖν ὅτι εὐθὺς οἱ μεγαλειτέρας
δύσεως νοητικῆς ἀναπτύξεως λαχόντες ἐκ τῆς
μοίρας, κινούμενοι ἀπὸ τὸ φύσει ἐρευνητικὸν τοῦ
ἀνθρώπου ἐξήτασαν καὶ ἐσκέφθησαν τί ἐστὶν
ἀνθρώπος καὶ ἰδίᾳ τί ἐστὶ τὸ κρεῖσσόν τι ἐκεῖνο,
δι' οὗ ὁ ἀνθρώπος ἐκτελεῖ τὰς τόσον πολυμύ-
ρους, ὑψηλὰς καὶ ποικίλας ἐκεῖνας λειτουργίας,
ἃς πάντες ἐκ τῆς ψυχολογίας καλῶς γινώσκετε
ὑπὸ τὸ ὄνομα λειτουργίας τῆς ψυχῆς, καὶ
ὅπερ ψυχὴν ἐκάλεσαν. Καὶ οἱ μὲν τῶν ἀνθρώ-
πων διὰ θείας ἀποκαλύψεως (Μωϋσέως καὶ
Προφητῶν) ἐν μέρει ἐφωτίσθησαν ὡς πρὸς τὸ
θέμα τοῦτο, οἱ δὲ τὸν φυσικὸν ῥοῦν τῆς δι-
ανοίας ἀκολουθοῦντες ἐφθασαν εἰς τὸ αὐτὸ ση-
μεῖον, καὶ ἰδοὺ ἡ διαίρεσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς
σῶμα καὶ ψυχὴν, ἐξ οὗ αἱ περὶ μετεμψυχώσεως
ιδέαι, ἡ μετὰ θάνατον τιμωρία καὶ τὰ Ἑλλέ-
σια πεδία καὶ ἰδίᾳ αἱ περὶ ψυχῆς ιδέαι τοῦ
Σωκράτους, ἃς μᾶς διέσωσεν ὁ δαιμόνιος ἐκεῖνος
ἀνὴρ, ὁ θεῖος Πλάτων εἰς τὸν διάλογον *Φαῖδω-
να* καὶ τὴν *ἀπολογία* Σωκράτους.

Τὴν ιδέαν λοιπὸν ταύτην τῆς διαίρεσεως τοῦ
ἀνθρώπου εἰς ψυχὴν καὶ σῶμα ἐξηκολούθουν

προσβέοντες οἱ ἄνθρωποι μετὰ τινος ἐνδοια-
σμοῦ καὶ ἀσφαλείας μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ
Χριστοῦ, ὅτε ἄρχεται ἡ δευτέρα ἐποχὴ. Καὶ
τὰς ιδέας καὶ τὸ φῶς τὸ ὁποῖον περὶ ψυχῆς
διέχυσεν ὁ χριστιανισμὸς τί ἂν τις λέγων πρὸς
εἰδότας μακρηγορεῖ; Ἐπειδὴ ὁμῶς φύσει ὁ ἀν-
θρώπος ἐπλάσθη δύσπιστος καὶ μόνον τὰ πα-
ρόντα καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν κατέχουσιν αὐτοῦ
τὴν διάνοιαν, ἐκλειψάντων δὲ τῶν πραγμάτων
ἀπέρχεται καὶ ἡ ἐντύπωσις καὶ ἡ πίστις, τὸ
ἀνθρώπινον γένος καὶ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ
Χριστοῦ καὶ τὴν τοῦ τασούτου φωτὸς διάχυσιν,
ἤρχισε νὰ δισπιστῇ πρὸς τὰς κηρυχθείσας παν-
δήμους καὶ λαμπρὰς περὶ τοῦ θέματος τούτου
ιδέας καὶ νὰ ἐρευνᾷ ἐκ νέου ἐγκαταλειπόμενον
εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεις περὶ ψυχῆς. Καὶ
τοῦτο δὲν εἶναι οὐδόλως ξένον, ἀφοῦ ἤρχισε νὰ
δυσπιστῇ οὐ μόνον περὶ τοῦ ἂν ὁ Χριστὸς ᾤν
Θεὸς ἢ μεγαλοφύτης τις ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ περὶ
ὑπάρξεως ἔτι τοῦ Θεοῦ. Καὶ καθὼς αἱ γινώμαι
τῶν ἀνθρώπων περὶ Θεοῦ κατὰ τὴν δευτέραν
αὐτὴν ἐποχὴν, μ. χ. διηρέησαν εἰς τρεῖς τουτέστι
τὴν τῶν πνευματιστῶν, πανθεϊστῶν καὶ ὕλι-
στῶν, οὕτω κατὰ ἀναγκαίαν συνέπειαν καὶ
περὶ ψυχῆς δύο ἐπεκράτησαν ιδέαι ἡ τῶν ὕλι-
στῶν καὶ ἡ τῶν παραδεχομένων τὴν ψυχὴν.
(πνευματισταί, πανθεῖσταί).

Καὶ πρῶτον μὲν θὰ σᾶς εἴπω τὰς περὶ ψυ-
χῆς ιδέας τῶν ὕλιστῶν. Οὗτοι προσβέουσιν
ὅτι ψυχὴ δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ ἐκ τῆς ἀλληλεγ-
γύης τῶν διαφόρων συστατικῶν τοῦ σώματος
πρὸς ἄλληλα, ἐκ τῆς ἀμοιβαίας ἐπιδράσεως
καὶ σχέσεως αὐτῶν γεννᾶται δυνάμις τις προε-
δρέουσα καὶ διέπουσα τὰς ἀνωτέρας καὶ ὑψηλὰς
λειτουργίας τοῦ σώματος, ὡς τὸ διανοεῖσθαι,
ἡ περὶ καλοῦ, ἀγαθοῦ ιδέα κλπ. Ἐνταῦθα
παραλείπω καὶ ἄλλους τινὰς ἰσχυρισμοὺς τῶν
τοιούτων ὡς προαπαιτοῦντας ἱκανὰς ἱατρικὰς
γνώσεις καὶ ἀναφέρω μόνον τὸν ἐξῆς: Ὅπως,
λέγουσι, τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ ἰδίως, ἅπερ βε-
βαίως δὲν ἔχουσι ψυχὴν, τρέφονται, αὐξάνουν
καὶ ὑφίστανται τοσαύτας ἀλλοιώσεις καὶ ἐμφαί-
νουσι τοσαύτας λειτουργίας, ὅπως ἡ φυσιολογία
καὶ βοτανικὴ διδάσκουσι, παραδεχόμεθα κοι-
νῶς ὅτι διὰ χημικῶν καὶ φυσικῶν ἰδιοτήτων
ἐκτελοῦσι τὰς παντοίας καὶ τόσον ποικίλας
αὐτῶν λειτουργίας ἄνευ ὑπάρξεως κινητικῆς
δυνάμεως, τῆς καλουμένης ψυχῆς ὑπὸ τῶν
παραδεχομένων αὐτὴν, οὕτω συμβαίνει καὶ εἰς
τὸν ἄνθρωπον. Καί τινες μάλιστα προέβησαν

μέχρι καὶ τοῦ νὰ παραδεχθῶσιν ὅτι αἱ λειτουργίαι αἱ ἀνώτεραι τοῦ ἀνθρώπου ἐκτελοῦνται ὑπὸ ἡλεκτρισμοῦ ἐν τῷ σώματι ἐμφωλεύοντος καὶ ἐκάστοτε διεγειρομένου κατὰ τὰς ἐπιδράσεις τῶν μορίων τοῦ σώματος καὶ τὰς ἐξωθεν περιστάσεις, ὃν ἡλεκτρισμὸν *ζωϊκὸν* ἐκάλεσαν, ἐξ οὗ καὶ αὐτοὶ ἔσχον τὸ ὄνομα *ἡλεκτροζωϊσταί*. Καὶ ταῦτα μὲν οὗτοι φρονοῦσι.

Ἐχομεν δεῦτερον τοὺς παραδεχομένους ψυχὴν. Οὗτοι ἀποβλέποντες εἰς τὰς ὑψηλὰς καὶ μεταφυσικὰς ιδέας εἰς ἃς ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια ἀρικνεῖται, καὶ παρατηροῦντες τὸ ὕψος μέχρι τοῦ ὁποίου δύναται νὰ ἀναβῇ ὁ ἀνθρώπος καὶ ἐξετάζοντες λεπτομερῶς τὰς δυνάμεις τοῦ σώματος καὶ τί τοῦτο δύναται νὰ ἐκτελέσῃ, εὐρίσκουσι *τε, ἐνέργειαν, δύναμιν* τινα ἀνεκκλήτητον, ἀλλ' ἐπ' αὐτοφῶρῳ συλλαμβανομένην, ἥτις ἐκτελεῖ τὰς ὑψηλὰς καὶ τῆς ἀνωτέρας τάξεως λειτουργίας, τὸ αὐτὸ, τὴν *δύναμιν* αὐτὴν τὴν ἐνεργοῦσαν, διατείνονται οὗτοι ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξηγήτῃ τις ἂν δὲν παραδεχθῇ ψυχὴν. Ἐπιτρέψατέ μοι ἐνταῦθα νὰ σᾶς ἀναφέρω χωρὶα τινὰ ἐνὸς τῶν πανθεϊστῶν, οἵτινες ὡς γνωστὸν παραδέχονται ψυχὴν, διότι δὲν δύναμαι νὰ εὕρω λόγους πείθοντας πλειότερον περὶ ὑπάρξεως ψυχῆς. Τί λέγω; Θ' ἀκούσητε αὐτὴν τὴν ψυχὴν λαλοῦσαν καὶ θά τὴν ἀκούσητε μονονουχί φωνὴν ἀριεῖσαν νὰ σᾶς ὑποστηρίξῃ τὴν ὑπαρξίν της. ⁽¹⁾

Μετὰ τὴν παρέκβασιν ταύτην διατυποῦμεν νῦν καὶ τὰς περὶ ψυχῆς ιδέας τῶν παραδεχομένων αὐτὴν, ἀρέντες τὴν θρησκείαν ἥτις δὲ πᾶς τις γινώσκει διὰ τίνων λόγων παραδέχεται τὴν ψυχὴν. Τὸ σῶμα, λέγουσιν οὗτοι, εἶναι ἀπλὴ μηχανὴ καὶ οὐδὲν πλέον. Καὶ ὅπως ἡ μηχανὴ κηλῶς ἔχουσα καὶ συντηρησμένη, οὐδενὸς ἐτέρου ἔχει χρεῖαν ἢ τῆς κινητικῆς δυνάμεως ἥτοι τοῦ αἵματος ἢ τοῦ ὕδατος ἵνα τὴν θέσῃ εἰς ἐνέργειαν καὶ παραγάγῃ τὰς καταπληκτικὰς καὶ ἑναρμονίους ἐκείνας κινήσεις, δι' ὧν ἐπέρχεται καὶ τὸ ἀποτέλεσμα, τούτέστι τὸ ἔργον ἀναλόγως τῆς μηχανῆς, οὕτω καὶ τὸ σῶμα διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς λειτουργίας του ἔχει χρεῖαν κινητικῆς τινος δυνάμεως, τῆς ψυχῆς, κατ' αὐτοὺς, ἥτις τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος ὡς ὄργανα μεταχειριζομένη, ἐκτελεῖ τὰς λειτουργίας της, τῶν νεύρων χρησιμευόντων ὡς μεταδοτικοῦ σύμματος τῶν ἐνεργειῶν της.

Ἀρέντες δὲ ἕκαστον ὑμῶν κύριον νὰ πρεσβεύῃ τὴν καταπίσασαν αὐτὸν ιδέαν καὶ νὰ ἔχῃ περὶ ψυχῆς τὰς πεποιθήσεις, ἃς δι' ὠρίμου καὶ ἡσύχου σκέψεως ἐκτήσατο ἤδη, λέγομεν τοσοῦτο μόνον, ὅτι ἡμεῖς συγκαταλεγόμεθα μὲ τὴν χορείαν τῶν παραδεχομένων ψυχὴν καὶ ἡ ἀσθενὴς ἡμῶν κρίσις μᾶς ἀναγκάζει νὰ φρονώμεν ὅτι διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς ψυχῆς δύναται τις κάλλιστα καὶ ῥάστα νὰ ἐξηγήσῃ τὰς τε ὑψηλὰς τῆς ψυχῆς λειτουργίας καὶ τὰς φρενοπαθείας.

Τὶς ὅμως ἡ φύσις καὶ ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς, ἂν αὐλὸς ἢ ὑλικὴ μὴ ὑποπίπτουσα ὅμως εἰς τὰς αἰσθήσεις μας, τίς ὁ στενὸς αὐτῆς μετὰ τοῦ σώματος σύνδεσμος, ἐξ οὗ ἡ τοσαύτη συμπάθεια, οὐ τοῦ παρόντος λόγου, οὐδὲ κατ' ἀνθρώπον τὰ τοιαῦτα ἄλλως τε ἐγκαταλείπομεν αὐτὰ τοῖς βουλομένοις ἱκαρὶα πτέρυγι πέτεσθαι.

Νῦν εἰρηκότες ταῦτα περὶ τούτων ἱκανὰ καὶ σαφῆ, χωροῦμεν ἐπὶ τὰ πρόσω τοῦ λόγου, τοῦ κυρίου τῆς παρούσης διατριβῆς θέματος ἐπιλαμβάνόμενοι.

Υλικὸν ὄργανον, δι' οὗ ἐκδηλοῦται πᾶσα ἐνέργεια τῆς ψυχῆς, εἶναι ὁ *ἐγκεφαλός*. Πολλοὶ δὲ τῶν φυσιολόγων ἠθέλησαν νὰ ὑπαγάγωσιν εἰς ὠρισμένα μέρη τοῦ ἐγκεφάλου τὰς διαφόρους λειτουργίας τῆς ψυχῆς, τὴν *μνήμην* π. χ. εἰς τοῦτο τὸ μέρος, τὴν *κρίσιν* εἰς ἐκεῖνο καὶ οὕτω καθεξῆς. Πᾶς δὲ τις ἐννοεῖ πόσον δυσχερὲς καὶ ἐργῶδες εἶναι τὸ τοιοῦτον καὶ βλέπει καταφανέστατα ὅτι οἱ τοιαῦτα ζητοῦντες *Ἀρχαδιὰν* αἰτοῦσι. Καὶ πράγματι οἱ μέγιστοι καὶ περινοῦστατοι τῶν φιλοσόφων εἰς τοῦτο ἐνασχοληθέντες, ἐναυάγησαν καὶ οὐδὲν συνέβη, εἰμὴ ὅ,τι ὡς θετικὸν καὶ βέβαιον ἔθετε σήμερον ὁ εἰς, τοῦτο ὁ ἕτερος διὰ τυχαίων παρατηρήσεων εἰ καὶ πειραμάτων ἀπεδείκνυε σφαλερὸν καὶ ἀνυπόστατον καὶ πολλάκις αἱ περὶ τούτων ιδέαι καὶ ἔρευναι κατήντησαν μέχρι καὶ τοῦ γελοίου. Ἐκ τῶν ἐρευνῶν τούτων ἔχει τὴν ἀφορμὴν καὶ ἡ *κρανιοσκοπία*. Διὰ νὰ σᾶς καταδείξω δὲ καὶ πράγμασι πόσον σφαλεραί εἰσιν αἱ τοιαῦται ἔρευναι, σᾶς ἀναφέρω τὰ ἐξῆς δύο γεγονότα: Γάλλός τις ὑπαξιωματικὸς ἐτρώθη διὰ σφαίρας πυροβόλου, ἥτις τοῦ ἀφῆρσε σχεδὸν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν *ἡμισφαιρίων* τοῦ ἐγκεφάλου, ἅπερ κοινῶς παραδέδεκται ὅτι προΐστανται τῶν ἐνεργειῶν τῆς ψυχῆς. Καὶ ὅμως ὁ τρωθεὶς ὑπαξιωματικὸς εἶχεν ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἀλωβήτους. Μετὰ τρεῖς δ' ἡμέρας φλογι-

(1) Περὶ αὐτῆς ἐνταῦθα δύο ἐπιστολαὶ τοῦ Βερτέρου τοῦ Γαλῆτε ἐκ τοῦ Β' βιβλίου εἰλημμένα.

σθέντος τοῦ ὑπολοίπου ἐγκεφάλου, μετὰ τῶν μηνίγγων, ἀπέθανεν ὁ τραυματίας συνεπεία τοῦ δευτερογενοῦς τούτου αἰτίου. Ὡσαύτως παρετηρήθη ἕτερος τραυματίας κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, στρατιώτης, ὅστις ἐπέζησε πολὺ πλειότερας ἡμέρας καὶ τοῦ ὁποίου ἐπίσης ὁ ἐγκέφαλος ἐτρώθη ἀρκετὰ καὶ ἡ σφαίρα μάλιστα ἔμεινεν ἐντὸς καὶ ἐν τούτοις οὐδεμίαν ἐπαρουσίασε διατάραξιν τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς. Ὡστε βλέπετε ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐρίσωμεν θέσεις τοῦ ἐγκεφάλου προϊσταμένας ταύτης τῆς λειτουργίας καὶ ἄλλας ἐκείνης. Θὰ σᾶς ἀναφέρω καὶ ἕτερόν τι σχέσιν ἔχον μὲ τὸ θέμα ἡμῶν. Εἰς τὰς ἄλλας νόσους ἔχομεν ὡς βάσιν ὑλικὰς βλάβας, αἵτινες φέρουσι τὴν ἀλλοίωσιν τῆς κατὰ φύσιν ὑλικῆς συστάσεως τοῦ σώματος καὶ δὴ τὰς νόσους· εἰς τὰς φρενοπαθείας ὁμῶς διὰ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἀνθρωπίνων μέσων δὲν δυνάμεθα νὰ συλλάβωμεν τοιαύτας ὑλικὰς παρεκτροπὰς τῆς κατὰ φύσιν ὕλης τοῦ ἐγκεφάλου, ὥστε ἐπειδὴ δὲν εἶναι ὠρισμένα τὰ διάφορα μέρη τοῦ ἐγκεφάλου τὰ προϊστάμενα τῶν διαφόρων ψυχικῶν λειτουργιῶν, οὐδὲ αἱ ἑλικά βλάβαι αἱ προϊστάμεναι ἐκάστης παθήσεως τῆς ψυχῆς, δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν τοῦτο τὸ μέρος τοῦ ἐγκεφάλου πάσχει αὐτὰς καὶ ἐκίνας τὰς ἀλλοιώσεις, ἄρα ἔχομεν αὐτὸ τὸ νόσημα τῆς ψυχῆς. Θὰ ᾔνε πολλὰ εὐτυχῆς ὁ ἄνθρωπος ὅταν κατορθώσῃ τοῦτο, ἐπειδὴ ἤθελεν ἀπλοποιήσῃ οὕτω πολὺ τὰς μελέτας του ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀπὸ ὑλικῶν ἀλλοιώσεων ὠρισμένων καὶ γνωστῶν, τὰς διακρίσεις τῶν ψυχικῶν νοσημάτων ποιῶν. Ἐπειδὴ ὁμῶς τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, νῦν τοῦλάχιστον, πολλοὶ ἐξετάζουσι κατὰ σειράν τὰς διαφόρους τῆς ψυχῆς παθήσεις. Εὐμεθοδέστερον ὁμῶς καὶ ὑγιέστερον καὶ τὰ μάλα πρὸς κατάληψιν συντελοῦν εἶναι ὅπως νῦν ἔχουσι τὰ πράγματα, νὰ διακρίσῃ τις τὰς παθήσεις τῆς ψυχῆς κατὰ τὰς δυνάμεις αὐτῆς, εἰ καὶ τοῦτο δυσχερές.

Καὶ καθὼς τὰς τοῦ σώματος ἐν γένει λειτουργίας τρεῖς διέπουν δυνάμεις, ἡ τῆς θρέψεως, τῆς λειτουργίας καὶ παραγωγῆς ἐτέρων ὁμοίων, οὕτω, ὡς γνωστὸν, τῆς ψυχῆς αἱ δυνάμεις, δι' ὧν ἐκτελεῖ τὰς διαφόρους αὐτῆς λειτουργίας, τρεῖς εἰσι, ἡ ὁρεκτικὴ, ἡ συναισθητικὴ καὶ ἡ γνωστικὴ. Αἱ τρεῖς αὗται δυνάμεις τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ἰδίᾳ εἶναι τόσον ἀλληλένδετοι, ὥστε συγχέονται καὶ δὲν δύναται τις νὰ θέσῃ αὐτῶν ἀκριεῖ ὄρια, οὐδὲ νὰ

εἴπῃ ποῦ παύει λειτουργοῦσα ἡ μία καὶ ἄσχετος ἡ ἄλλη, ἀλλὰ λεληθότως συλλαμβάνει τις τὴν μίαν ἐπεμβαίνουσαν εἰς τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας τῆς ἄλλης. Ἐν τῇ θρέψει τοῦ σώματος δὲν ἐμπερικλείεται αὐτὴ ἡ λειτουργία καὶ ἐν τῇ λειτουργίᾳ παριγωγή· Καὶ ἐν τῇ ὁρέξει δὲν συνυπάρχει ἡ συναισθησις καὶ ταύτη οὐ συνδέεται ἡ γνωσις; Καὶ δύναται τις εἰπεῖν τολμηρὰν παράθεσιν ποιῶν ὅτι αἱ τρεῖς τοῦ σώματος δυνάμεις οὐδὲν ἕτερόν εἰσιν εἰμὴ αἱ τρεῖς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, ἀλλὰ αἱ μὲν ταπειναί, αἱ δὲ ὑψηλαί· αἱ μὲν ὑλικαί, αἱ δὲ πνευματικαὶ τουτέστιν ἡ μὲν τοῦ τρέφεσθαι δύναμις ἀναλογεῖ μὲ τὴν ὁρεκτικὴν, ἡ δὲ τοῦ λειτουργεῖν μὲ τὴν συναισθητικὴν καὶ ἡ τοῦ παράγειν μὲ τὴν γνωστικὴν. Βλέπετε, ἂν ἀναλύσῃ τις καὶ παραθέσῃ τὰ πράγματα πόσον σφικτὸν εὐρίσκει τὸν σύνδεσμον μεταξὺ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ ποῖαι ἀφορμαὶ ἠνάγκασαν πολλοὺς τῶν φιλοσόφων ν' ἀπορρίψωσι τὴν ἰδέαν τῆς ὑπάρξεως τῆς ψυχῆς, ἐκ παραβολῆς μάλιστα κινούμενοι τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ ζῶα, ἅπερ τὰς αὐτὰς ἔχουσι δυνάμεις κατωτέρας καὶ ἀνωτέρας. Καὶ εἴποι ἂν τις ἐνταῦθα τὸ τοῦ Ἀμλέτου «τοῦτο εἶναι τὸ ἄγαν σκέπτεσθαι Ὀράτιον». (Shakespeare). Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν σειράν τοῦ λόγου.

Καθὼς λοιπὸν αἱ δυνάμεις τοῦ σώματος τρεῖς εἰσιν, οὕτω καὶ αἱ τῆς ψυχῆς τρεῖς, καὶ κατ' αὐτὰς θὰ διακρίσωμεν τὰς παθήσεις τῆς ψυχῆς, τουτέστι Α.) εἰς παθήσεις, καθ' ἃς βλάπτεται τὸ ὁρεκτικόν. Β) εἰς παθήσεις, καθ' ἃς τὸ συναισθητικόν καὶ Γ) εἰς παθήσεις, καθ' ἃς πάσχει ἡ γνωστικὴ δύναμις τῆς ψυχῆς. Σημειωτέον δὲ ὅτι πολλάκις πασχούσας τῆς μιᾶς δυνάμεως συμπάσχει πῶς καὶ ἡ ἑτέρα τέλος Δ) θὰ ἀναφέρωμεν καὶ τινὰς παθήσεις, καθ' ἃς πᾶσαι τῆς ψυχῆς αἱ δυνάμεις πάσχουσι καὶ ταῦτα ἀφοῦ ὑπομνήσωμεν ἐνταῦθα τοὺς δύο τύπους καθ' οὓς τὰ ψυχικὰ νοσήματα παρίστανται τουτέστι τὸν ἐρεθιστικόν, καθ' ὃν βιαία, ἐνεργητικὴ καὶ ὁρμητικὴ καταστασις παρατηρεῖται, καὶ τὸν ἀσθετικόν, ὅτε χαύνωσις, νωθρότης καὶ παντελὴς ἀπάθεια ἐπικρατεῖ.

(Ἐπεται τὸ τέλος).